

कोल्टे फेंडे राजनीति

★ तपराज जोशी ★

बालविवाहमुक्त पालिका बनाउँ

विवाह गर्ने वा नगर्ने भने प्रत्येक व्यक्तिको नैसर्गिक अधिकार हो । मानवअधिकारको दृष्टिकोणबाट आफ्ले रोजेको व्यक्तिगत विवाह गर्न पाउने र आफ्नो भविष्यको मार्गाचित्र तय गर्ने प्रत्येक नापारिको हक अधिकार सुनिश्चित हुनुपर्छ । यसका लागि प्रायः सबै मुलुकहरूले विवाहको लागि न्यूनतम उमेर तोकेका हुन्दैन् । नेपालको मुलुकी ऐनमा विवाहको लागि कानुनी उमेर २० वर्ष तोकिको छ । नेपालको संवैधानिक इतिहासमा हालै मात्र जारी भएको नेपालको संविधानले बालविवाहलाई पहिलोपटक बालअधिकार हनुनको विषयको रूपमा उल्लेख गरी डण्डनीय अपराधको रूपमा स्थीकार गरेको छ । बालविवाह उच्च रहेको मुलुकहरूमध्ये नेपाल अग्रपत्तिमा रहेको छ ।

दिग्निए प्रत्येक बालगलदेश र भारतपछि नेपाल तेस्रो स्थानमा पर्दछ । बालकको तुलनामा संख्यात्मकरूपमा बढी बालिकाको विवाह १८ वर्ष नपुर्दै हुने गरेको अध्यनवाट देखिएको छ । योसहुनुमा महिलाभन्दा पुरुषको उमेर सामान्यतया बढी हुन्पर्ने सामाजिक एवम् सांस्कृतिक मान्यता, लैगिक विभेद, गरिबी, अशक्ता, असुरक्षा जस्ता कारणहरू प्रमुख रूपमा देखिएका छन् । बालविवाहले बालविलिकाहरूलाई आधारभूत अधिकारबाट बच्छितमात्र गराउदैन आफ्नो भविष्यको छानौट गर्ने अधिकार तथा सो सम्बन्धमा निर्णय लिए प्रक्रियामा सहभागी हुने अवसरबाट पनि विचित्र हुन्दै । विशेष गरी बालिका र महिलाको सद्भभा बालविवाहले एटामात्र अधिकारको उल्लङ्घन नगरी जीवनचक्रमा थुप्रै अधिकार उल्लङ्घनको शृङ्खला सिर्जना गरी थप हिसाको कुचक्कमा पर्ने अवस्था रहन्दै ।

बालविवाहको कारण वैवाहिक जीवन दीगो नहुने, परिपक्व नाइ नहुन सन्तान जमाउदा खास्त्रयसम्बन्धी विभिन्न समयाहरू देखिए, लैगिक हिसा, यौनजन्य हिसा, बालश्रम, बेचबिलन जस्त थप हिसाहरूले बालिका र महिलाहरू थप पीडित हुन पुरुद्धन । कालान्तरमा समझ विकास प्रक्रियामा महिलाहरूको भूमिका र सहभागितालाई न्यून बनाइ सभ्य तथा सु-संरक्षित एवम् समतामूलक समाज निर्माण गर्ने बालविवाहलाई प्रतिक्रियामा अप्राप्य भएको अन्तर्भूत अधिकारबाट बच्छितमात्र गराउदैन आफ्नो भविष्यको छानौट गर्ने अधिकार तथा सो सम्बन्धमा निर्णय लिए प्रक्रियामा सहभागी हुने अवसरबाट पनि विचित्र हुन्दै । बालिका र महिलाको सद्भभा बालविवाहले एटामात्र अधिकारको उल्लङ्घन नगरी जीवनचक्रमा थुप्रै अधिकार उल्लङ्घनको शृङ्खला सिर्जना गरी थप हिसाको कुचक्कमा पर्ने अवस्था रहन्दै ।

